BESZÉLGETÉS SZEKFÜ ANDRÁSSAL

Barátságos kapcsolatok

KELECSÉNYI LÁSZLÓ

SZEKFÜ ANDRÁS AZ MMA KIADÓNÁL MEGJELENT INTERJÚKÖTETEI ÚJ INFORMÁCIÓKKAL GAZDAGÍTJÁK A MAGYAR FILM TÖRTÉNETÉT.

• *Mikor kezdtél interjúkat készíteni filmművészetünk nagyjaival, és milyen szándék vezérelt ebben a munkában?*

Az első ilyen interjút 1968. november 4-én készítettem, ezt pontosan tudom, Jancsó Miklóssal. Azelőtt nem csináltam ilyen interjút. A szándék az volt, hogy a szakdolgozatom alapján írjak egy doktorit, melyet Jancsó Miklós művészetéről szerettem volna csinálni.

• *Miért interjúval kezdted, és miért nem tanulmány-, cikk-, vagy monográfiaírással?*

Már a szakdolgozatomban volt egy viszonylag hosszú Jancsó-fejezet. Az érzésem az, hogy az interjú hozzátartozik a tájékozódáshoz. Itt él körülöttünk az alkotó, akkor miért ne kérdezzük meg őt magát is.

• *Milyen szempontok szerint választottad ki a további beszélgetőtársaidat?*

Az egyetem elvégzése után kapcsolatba kerültem a Gondolat Kiadóval, nekik javasoltam egy *Így filmeztünk* című kötetet, melyet 1970-re kellett volna megjelentetni. Ehhez kezdtem el gyűjteni a többi interjút. A „fontos" alkotókat és filmgyártási vezetőket kerestem meg – ebben persze sok volt a szubjektivitás.

• *Azután abbahagytad az interjúkészítést. Meddig és miért szüneteltek ezek a filmes beszélgetések?*

Az abbahagyás összefügg az akkori kötet kudarcával. A Gondolat 1970 júniusában elutasította a kiadását. Én már az új munkahelyemen dolgoztam, a Tömegkommunikációs Kutatóközpontban, és egészen más dolgok kötötték le az időmet és energiámat.

• *Mikor és miért kezdted újra az interjúzást?*

Nem volt ilyen döntésem. Alkalmak voltak, amikor az interjú tűnt nekem alkalmas eszköznek. Ilyen volt például az 1970-es évek közepén, amikor a Balázs Béla Stúdió egyik munkacsoportjában a dokumentumfilmekkel foglalkoztunk. Elkezdtem interjúkat készíteni dokumentumfilmesekkel, akiket nagyra becsültem: Elek Judittal, B. Révész Lászlóval és valamivel később Ember Judittal. Az Ember Judit-interjúban fölvetődött problémák kapcsán pedig úgy éreztem: muszáj készítenem egy párhuzamos interjút Gazdag Gyulával, hiszen az Ember Judit-interjúban nagyon sok szó esett *A határozat* című közös dokumentumfilmjük elkészültéről, és a bemutatás utáni problémákról.

• *Kik maradtak ki az eddig megjelent kötetekből? Volt-e olyan személy, akit nem tudtál megszólaltatni, és már nem is tudod pótolni?*

Több ilyen személy volt, és ezeknél az okok és a helyzetek különbözőek.

• *Mondjál példákat!*

A második kötetet Simó Sándor emlékének ajánlom. Simóval baráti kapcsolatban voltam, nagyon nagyra becsültem őt, és az *Apám néhány boldog éve* című filmjét. Ővele biztos csináltam volna interjút, de ez nem jött össze, olyan váratlanul halt meg. Hasonló mondható el Schiffer Pálról, övele egy olyan interjú került be a kötetbe, amit munkacélból készítettem a *Csíplő Gyuri* című filmjének a forgalmazásáról, de életút interjút nem tudtam vele csinálni. Fájdalmas hiánya a kötetnek, hogy Huszárik Zoltánnal nem beszélgethettem, ugyanazon okból, mint a két baráti emberrel. Huszárikot nem ismertem személyesen, a *Szindbád* utáni játékfilmje kicsit gyengébb volt, és naiv módon úgy gondoltam, hogy akkor jön a harmadik, az majd megint csodálatos lesz, és utána fogok vele beszélgetni. Megkerestem volna a harmadik filmje után – hát erre sem került sor.

Egészen más Keleti Márton esete. Eljutottam hozzá B. Révész László közvetítésével, aki akkor tanítványa volt a főiskolán, és egy néhány perces beszélgetést folytattam vele a főiskola egyik tantermében. Azt mondta, ő nem tudja, hogy mit hozzon ebből ki, nem látja maga előtt a dramaturgiáját – így mondta, ezzel a szóval. Nem tudja, hogy milyen sztorit csináljon ebből a dologból, és hogy milyen tanulságot emeljen ki az életútjából. Muszáj-e neki benne lenni? Mármint a könyvben. Ingatta a fejét, és azt mondta, hogy még nem jött el az ideje ennek. Három év múlva már meg is halt. Tehát nem jött el sohase ennek az ideje. Én általában a művészfilmek rendezőivel készítettem interjút, de Keleti Márton annyira fontos filmtörténeti jelenség volt, és a maga műfajában, a magyar zsánerfilmben, ugye ezt manapság így szokás mondani, annyira nagyot alkotott, hogy szívesen interjúztam volna vele.

• *Eddig két interjúköteted jelent meg az MMA Kiadónál. Az álmaidban milyen folytatást tervezel?*

A harmadik ebben a sorozatban egy Jancsó-kötet lesz, a címe *Jancsó és köre*, ezen már dolgozom. Ebbe belekerül az a bizonyos 1968-as Jancsó-interjú, és két másik, 1972-ből illetve 1977-ből. De csináltam interjúkat még annak idején Somló Tamással, Jancsó első nagy operatőrjével, Kende Jánossal, a másik nagy operatőrjével – övele még szeretnék most is beszélgetni –, csináltam

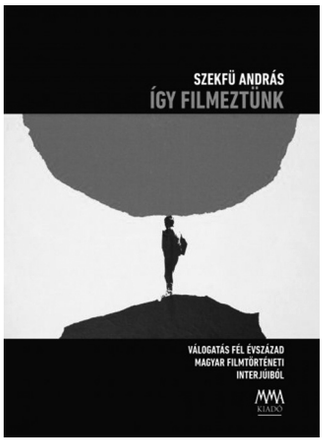

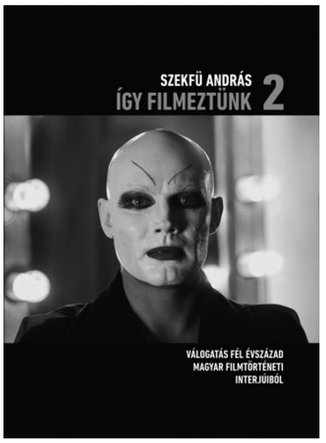

egy rövidebbet Hernádi Gyulával, a Jancsó-filmek jelentős részének írójával, valamint Kézdi-Kovács Zsolttal, az első Jancsó-filmek vezető munkatársával. Tavaly és idén, a készülő Jancsó-könyv számára készítettem interjút Mészáros Mártával, aztán Csákány Zsuzsával, ugye, ők a feleségei voltak. Szeretnék interjúzni Giovanna Gagliardóval, aki az 1970-es években élettársa és forgatókönyvírója volt, de most a járvány miatt lehet, hogy erre nem kerül sor. És megcsináltam az interjút Grunwalsky Ferenccel, aki asszisztense, operatőrje, munkatársa volt, és nagyon fontos dolgokat mesélt róla.

• *Lesz esetleg egy negyedik kötet is?*

Hát nagyon remélem. Elmondom, hogy miért. Vannak olyan interjúk, amelyek még korabeliek, tehát 1970-es évekbeliek, és kimaradtak a mostani, második kötetből.

• *Mondj példát!*

Az egyik ilyen interjú, ami kimaradt, Kardos Ferenc lakásán készült. Több órán át beszélgettünk, s már közben is nagyon zavart, hogy valami miatt nem tudott feloldódni. Csak azt tudom feltételezni: úgy gondolta, hogy valakik küldtek őhozzá, és ezért neki ott rendkívül hivatalos és a kornak megfelelő válaszokat kell adnia.

• *Ez mikor volt, ha emlékszel rá?*

1971-ben. Talán a negyedik kötetben benne lesz. Abba kerülhet még ezen kívül a Sándor Pállal készített két interjú, az egyik a 70-es évek elejéről, a másik tavalyi, de egyéb elfoglaltságai miatt kifutottunk az időből, és azt kérte, hogy most ez ne kerüljön bele a kötetbe. Szerintem a negyedik kötetben már nem lesz ennek akadálya. Hasonló helyzet alakult ki Dárday Istvánnal, akivel van egy rendkívül érdekes életútinterjúm az életének első szakaszáról, tehát még a filmrendezői tevékenysége előtti időről, hogyan lett belőle Dárday „Hugó" – ugye mindannyian így ismerjük –, és ehhez készült volna tavaly egy második interjú, de erre szintén nem volt idő, s ilyen módon viszont a Szalai Györgyivel készült beszélgetés is kimaradt, hiszen ők egy alkotópáros. Plusz készült további interjú azóta Kardos Sándor operatőrrel. Ha lesz negyedik kötet, akkor az, valamikor 2022–23 körül készülhet el. Láthatod, milyen optimista vagyok, hiszen most múltam 78, de ha megérem, és lesz hozzá erőm, akkor ezek mind belekerülnek egy negyedik kötetbe.

RÉGER ENDRE FELVÉTELE

Kósa Ferenc: **Tízezer nap**

• *Van-e valamilyen különös módszered vagy trükköd, amivel őszinte szóra tudod bírni az alanyaidat?*

Nem gondoltam végig, hogy mi lesz az a trükk, amivel őket szóra tudom bírni. Egy olyasmi van, amit akár trükknek is nevezhetsz, mert annyira egyszerű. Ez az, hogy a családjukkal és a fiatal korukkal kell kezdeni az interjút. Ennyi a trükk. De mondok mást, mert most tulajdonképpen az interjú módszertanáról kérdezel.

Vannak barátaim a kérdezettek közül. Gulyás Gyula, B. Révész László, Schiffer Pál és Lányi András, és mások. De nem ez a tipikus. Sokan, akik olvassák, azt gondolják, hogy ezek az interjúk azért érdekesek, mert baráti kapcsolatban vagyok ezekkel a filmrendezőkkel. Ki kellett találnom erre egy másik szót, és azt mondom, hogy *barátságos* kapcsolatban vagyok velük, illetve kerülök azzal, akit akkor ismerek meg. Ez nem baráti kapcsolat. Egy baráttal kényes dolgokról őszintén tudsz beszélni. Ezekben az interjúkban mindenki igyekszik kedvező képet kialakítani saját magáról az olvasók, a nyilvánosság számára. Nekem nem feladatom, hogy leleplezzem az alanyomat az interjú keretén belül. Nem feladatom, hogy kínos helyzetbe hozzam. Praktikusan sem érdemes ezzel kísérletezni, hiszen akkor megáll az interjú, rám csapja az ajtót, és vége. Tehát egy közös felfedező munkafolyamat, ami a beszélgetésekben zajlik.

Van egy nagyon komoly erkölcsi dilemma is, ugyanis a második kötetben nagyon sokszor előkerülnek az egyes alkotóknak egymással kapcsolatos véleményellentétei, ütközései, konfliktusai. Ilyen többször előfordult, például Ember Judit–Gazdag Gyula esetében, vagy a *Tízezer nap*-nál: Kósa Ferenc az egyik oldalon, másik oldalon Herskó János, Nemeskürty István és egy külön oldalon Sára Sándor. Ugyanarról a dologról egymással ütközőt mondanak. De egy interjúkötet nem egy értelmiségi hetilap vitarovata, ahol heteken át lehet vitatkozni. Itt nekem azt a döntést kellett meghoznom, hogy én nem mutatom meg az előző ember interjúját a következőnek, hanem a saját magam nevében fölteszem a kínos kérdéseket. S minden interjúban elmondtam, hogy a másik embert is meg fogom kérdezni. Tehát Nemeskürty Istvánnal előbb interjúztam, mint Kósa Ferenccel, és a Nemeskürty-interjúban elhangzott – bele is került a kötetbe –, hogy igen, én még meg fogom kérdezni Kósa Ferencet is. Ezt Nemeskürty természetesen tudomásul vette. Tehát ezek nagyon komoly erkölcsi kérdések. Külön súlyosbítja a dolgot, hogyha az egyik résztvevő már nincs az élők sorában, de a másik még igen. Tehát nem lehet egy könyvet vitafórummá tenni. Ez a könyv nem „a magyar film története". A magyar film történetét vagy történeteit filmtörténészek fogják meg írni, és remélem, hogy ezek a kötetek ehhez a filmtörténethez forrásanyagot fognak szolgáltatni, amit a történész forráskritikával fog kezelni, de – remélhetőleg – hasznosítja. •